

In Tenebris

THEMA: TIJDREIZEN EN UCHRONIE

*Mais dans cette matière ce qu'on explique,
reste inexplicable.*

Renée Dunan

INHOUD

6 Editoriaal

DEEL 1 – THEMA – TIJDREIZEN EN UCHRONIE

- 9 Paul Van Herck – *Het project Bonaparte* (novelle)
32 Anton Marcus – *Toen Napoleon bij Waterloo won* (artikel)
41 DannY De LaeT – *De dag dat Science Fiction Vlaanderen verwoestte...* (artikel)
51 Gust Gils – *Science Fiction* (zeer kort verhaal)
55 Gust Gils – *Science Fiction als hedendaagse kunstvorm* (essay)
67 Gust Gils – *Howard Philips Lovecraft* (Poet's Fantasy Corner)
69 Ludo Noens – *Het Anachron effect* (kort verhaal)
78 Ludo Noens – *Een toekomst voor de tijdmachine?* (essay)
95 Patrick Bernauw – *In een klein stationnetje* (kort verhaal)

INTERVIEW

101 Het grote Patrick Bernauw-interview

VERHALEN UIT HET VERGEETBOEK

- 113 C. S. Lewis – *Het Namaakland* (Verhalen uit het vergeetboek)
121 C. St John Justice – *C.S. Lewis en het evangelie van Science Fiction* (artikel)

DEEL 2 – KORTE VERHALEN

- 129 Benny Baudewyns – *Robbert*
143 Herbert De Paepe – *De verdwenen reuzenwolf*
153 Guido Eekhaut – *Misaki*
163 Frank Roger – *De Rathcliffe-variantie*
171 Johan Deseyn – *Via de kinderen*
183 David Troch – *De Aktetas*
189 Silke Beurms – *Magdalena heeft het licht gezien*
195 Patrick Verlinden – *Straight Flush*

VERHALEN UIT HET VERGEETBOEK

- 201 Arthur van Schendel – *De hand in het park* (kort verhaal)

INTERVIEW

209 Het grote Steven Van Hasten-interview

ARTIKELS EN EVENEMENTEN

- 223 Remco Meisner: *Hoe fantastischer de verteller...* (artikel)
 227 Remco Meisner: *Duistere uitgeversziekte slaat toe* (artikel)
 230 Lore De Greve: *Elftopia 2026*
 231 Patrick Bernauw: *Fantasticon VII*
 233 Bruno Lowagie: *9000Con van A tot Z*

FILM

- 236 Palmares BIFFF 2026
 237 Films – *Disclosure Day / Backrooms*

BOEKBESPREKINGEN

- 239 Patrick Bernauw: *Malpertuis e.a.* / Wouter Dehairs: *Harde Regen*
 / Jonas Boets: *Aspe* / Michel Follet: *Spooktreinmoorden* / Andreas van Rompaey: *Literair Panorama* / *Leuke Verhaaltjes voor bijna iedereen*
 / J.M. Barrie: *Peter Pan* / J.P. Van Bendegem – Johan Braekman – Don Vitalski: *De Elementaire Sherlock*.
 250 Tijdschriften: *Portulaan, Weirido's, Fantastische Vertellingen*.

EDITORIAAL

DannY De LaeT

Tijdreizen zal altijd een der meest fascinerende onderwerpen blijven in de science fiction, maar zonder beroep te doen op een tijdsmachine kunnen we ook gewoon in gedachte terugblikken naar het verleden of ons projecteren naar de toekomst.

Heel contradictorisch, heel woelig – stellen we vast – was de intrede van science fiction in Vlaanderen. Net zoals fantastische literatuur voor sommigen totaal onaanvaardbaar was. De manier waarop Hubert Lampo's magisch realisme werd afgekraakt door Julien Weverbergh, Ivo Michiels en anderen was onvoorstelbaar.

Waarom John Flanders er maar niet in slaagde zijn korte verhalen in boekvorm uit te geven, blijft een groot wansmakelijk mysterie in de geschiedenis van de Vlaamse uitgeverijen. En ook wie interesse had in beeldverhalen werd, in de jaren vijftig en zestig, gewoon met de vinger gewezen, want o jee beeldverhalen tastten immers de reine ziel van het kind aan!

Wijl in Nederland diverse uitgevers via pockets SF schoorvoetend binnensmokkelden, kreeg het in Vlaanderen een fameuze knauw van verontwaardigde wetenschappers en gedemodeerde uitgevers.

En toch liet het verschijnsel zich niet aan banden leggen noch muilkorven. Het zijn die enkele pioniers die hier aan bod komen, Gust Gils die als eerste “serieus” over SF schreef, Frans Buyens die een SF roman uitgaf, en dan Paul Van Herck die voor de doorbraak zorgde, als eerste volwaardige Vlaamse SF auteur. En wiens stokpaardje, zeg maar vurig ros, het was verhalen over tijdreizen te schrijven. Dat onderwerp pakken we dus gretig aan met teksten en verhalen van Ludo Noens en Patrick Bernauw van wie we ook een uitgebreid interview brengen.

Twee innovaties in dit nummer. Ten eerste een poëtische bijdrage, als start van onze *Poet's Fantasy Corner*, met een gedicht van Gust Gils, die in Vlaanderen wel eens de eerste lezer van Howard Philips Lovecraft moet zijn geweest.

En ten tweede, in dit nummer eindelijk een Nederlandse bijdrage, via een verhaal van Nederlands grootste stylist, Arthur van Schendel, en Nederlands grootste SF-fan (en zoveel meer) Remco Meisner. Het werd inderdaad tijd dat ook onze Noorderburen present gaven.

Maar let ook op nieuwkomer Benny Baudewyns en SF-veteraan C.S. Lewis, met hun respectievelijke en “verrassende” verhalen, zonder de bij ons verankerde auteurs te vergeten wier bijdrage onmisbaar is: Roger, De Paepe, Eekhaut, Deseyn e.a.

In volgend nummer gaan we op zoek naar *Atlantis via imaginaire reizen*. Benieuwd wie ons daarover iets zal komen vertellen...

We openen het dossier over tijdreizen en uchronieën met een minder bekend maar daarom niet minder belangrijk verhaal van Paul Van Herck (1938-1989). *Operatie Bonaparte* verscheen in 1965 in het Prismaboekje 1103, *Nederlandse Verhalen van deze Tijd*, hetzelfde jaar toen Van Herck zijn (helaas enige) bundel korte verhalen bracht bij *De Kentauro*. Het was zijn debuut als SF-schrijver. De Vlaamse SF-lezers van het eerste uur wisten niet wat hen overkwam! *Operatie Bonaparte* was ook het begin van Van Hercks obsessieel thema en motief van het tijdreizen, dat tot een eerste hoogtepunt culmineerde met zijn roman *Sam of de Pluterdag*, die ik in het Engels vertaalde, wat dan weer voor nog meer vertalingen zorgde.

Helaas, in het Nederlands taalgebied bleef het ondanks een veelvoud aan korte verhalen in bloemlezingen, tijdschriften en fanzines, bij die twee boeken. Onbegrijpelijk eigenlijk. Wat maakt dat er nog heel wat romans in het Nederlands ONUITGEGEVEN zijn gebleven. Wat nu dit “tijdreizenmotief” betreft, sloeg Van Herck met *Operatie Bonaparte* de nagel op de kop. Ook dat verhaal heb ik vertaald, maar dan in het Frans, als *Opération Bonaparte* en dat werd o.m. opgemerkt door specialist en historicus Jacques Van Herp in zijn monumentale *Panorama de la Science Fiction* (Marabout, 1975). En ook dit laat de wrange smaak na, dat Van Herck meer geapprecieerd werd in het buitenland. De draagwijdte van thema en verhaal wordt ons verteld in het artikel volgend op dit verhaal.¹

.....
1 Een volledige bibliografie van P. Van Herck verscheen in *Serial Thriller 7* (2010) Bij gelegenheid zullen we die met nog andere teksten van deze auteur ooit heruitgeven in IT.

KLASSIEKEN VAN DE VLAAMSE SF

HET PROJECT BONAPARTE

Paul Van Herck

I
Masson stapte flink door. Het liep al naar acht en Chambier had hem uitdrukkelijk gevraagd niet te laat te zijn. Hij kende Chambier goed genoeg om te weten dat hij naar zijn glaasje Pernod zou kunnen fluiten als hij niet op tijd was. Masson glimlachte en week uit voor een grote plas.

De avond was kil en de voorbijgangers waren schaars. Onder zijn voeten knerpten de eikels die de stormwind van vorige avond had afgerukt. Enkele kinderen speelden in de plassen en Masson maakte een grote boog er omheen.

Het huis van professor Chambier stond een eindje van de weg af; het was een oud, maar goed onderhouden herenhuis. Masson zag met genoegen dat het licht in de werkkamer uit was. Misschien zou de professor niet lastig zijn en niet de hele avond bomen over een van zijn uitvindingen. Chambier was helemaal niet dom. Maar hij had nooit geluk. Masson dacht aan de keer toen Chambier een ersatz voor benzine had uitgevonden. Het werkte prachtig en Chambier had zich voor een appel en een ei het zwijgen laten opleggen door de grote oliemannen.

Masson ging de grote poort door en schrok zich een ongeluk toen met hels geblaf een grote hond op hem toesprong. De ketting was niet lang genoeg, maar het beest rukte en trok er zo erg aan dat hij even vreesde...

De deur ging open en Chambier kwam buiten. Masson schrok nog erger toen hij een zwaar tweeloops jachtgeweer in de handen

van zijn vriend zag. Hemeltje lief, dat was niet meer de vriendelijke professor van vroeger...

“Hé... Chambier”, begon Masson.

De professor stond stil en zuchtte opgelucht. “O, jij bent het, André.”

“Wie anders?” zei Masson en drukte de hem toegestoken hand.

“Je moet me verontschuldigen, André, zie je, ik eh...”

“Best, best,” zei André vriendelijk.

“Will je maar binnenkomen?”

‘Graag.’

Masson volgde de ander naar binnen. De professor bleef even staan onder aan de trap en riep zijn vrouw. Zij gingen het salon binnen.

“Ga zitten, André, ga zitten mijn beste.” Hier binnen verzwoond onmiddellijk de eigenaardige indruk die de hond en het jachtgeweer op Masson hadden gemaakt. Hij liet zich behaaglijk zakken in een fauteuil en wachtte af.

Chambier ging tegenover hem zitten en presenteerde een sigaar.

“Ja, zie je,” begon Chambier, “ik had je eigenlijk niet verwacht. Ik heb het de laatste dagen bijzonder druk gehad.”

“Als ik je soms stoor...?”

“Nee, nee, dat is het niet. Wil je iets drinken?”

“Uh.”

Chambier stond op en kwam terug met twee grote glazen Pernod.

“Gezondheid.”

“Gezondheid.”

Masson nipte gelukzalig aan zijn glas.

“Zeg,” zei hij, “leg nu eens uit. Je zou verdorie zeggen dat je een atoombom in je kelder hebt liggen.”

Chambier keek in zijn glas. Plots zette hij het hard neer en zei: “Ja. Maar het spul is gevaarlijker dan een atoombom.”

Masson antwoordde niet maar keek zijn vriend aandachtig aan. Chambier was geen gek en ook niet ijdel. Hij wist gewoonlijk wat hij zegde.

“Wat bedoel je?”

“Straks,” zei Chambier en keek daarbij veelbetekenend naar de deur. In de deur stond mevrouw Chambier, Suzy, een charmante verschijning. Masson stond op. “Goede avond, Suzy.”

“Aha, André, hoe gaat het met je?”

Suzy kwam erbij zitten.

Masson was om acht uur binnengekomen en twee uur later was er nog niets belangrijks gezegd. Hij was verstandig genoeg om niets te vragen, al brandde hij voor één keer van nieuwsgierigheid. Overigens, Chambier was merkbaar zenuwachtig. Misschien had hij werkelijk iets bijzonder.

Het was misschien half elf toen de professor langs zijn neus weg zei: “O ja, André, er is iets dat ik zou willen tonen. Is het je te veel gevraagd even mee naar de kelder te komen?”

“O nee.”

“Wil je ons verontschuldigen, Suzy?”

Suzy was dergelijke gang van zaken gewoon. Ze stond recht en was al op weg naar de keuken. “Ga je gang. Veel pret jullie twee.”

Chambier grinnikte gemaakt en Masson volgde hem. Niet naar de werkkamer, zoals anders, maar naar de kelder.

De professor haalde een grote zware sleutelbos uit zijn zak en deed de zware stalen deur open. Ze piepte en Masson kwam werkelijk onder de indruk. Chambier knipte licht aan en schoof twee oude stoelen bij. Het viel Masson op hoe praktisch en toch gezellig de kelder was ingericht. Eén muur was één reusachtig schakelbord, vol hefboomen en meetapparaten. Aan de andere muren hingen enkele grote technische schema's. Voor de rest stond er een werkbank, netjes opgeruimd, een tafel, twee stoelen en een kast.

Chambier wandelde naar de werkbank en viste er een fles Pernod onderuit – een visite aan Chambier betekende Pernod, altijd.

“Zet je gemakkelijk,” zei Chambier, terwijl hij inschonk, “het zou een tijdje kunnen duren..”

“Ga je gang.”

“Goed. Ken je mijn broer?”

“Julien?”

“Ja. In 1968, Julien was toen nog maar net getrouwd, brandde

zijn huis af. Hij had huurders op de bovenverdieping. Eén ervan, een vrouw is in de brand om het leven gekomen. Je verstaat hoe mijn broer zich gevoeld moet hebben....'

'Tja.'

'Hij is er nooit bovenop gekomen, niet financieel, en niet moreel.

'Dat kan ik best begrijpen,' zei Masson die niet zag waar zijn vriend naartoe wilde.

'Julien heeft alles gedaan wat hij kon om het weer goed te maken. Maar...dood is dood, weet je. En... nu heb ik hem geholpen....'

Chambier pauzeerde even en keek de ander doordringend aan. Toen zei hij langzaam: 'Ik heb de sigaret uitgetrapt.'

'Welke sigaret?' vroeg Masson dom.

'De sigaret die Julien had laten liggen en die zijn huis in brand heeft gestoken,' zei Chambier simpel.

'O,' zei Masson.

'Ja, ik heb ze uitgetrapt.'

'Het spijt me Chambier, ik volg je niet.'

'Nee, dat zal wel niet. Ik heb een tijdmachine gemaakt, André.'

'Huh?'

'Een tijdmachine.'

'Een tijdmachine....'

'Ja.'

'O. Wel...proficiat.'

'Dank je, André. Ik zal het ding straks demonstreren want je gelooft me niet.'

'O jawel.'

'Nu, mij goed maar laat me nu eerst verder vertellen,'

Chambier was opeens veel ernstiger. 'Zoals ik zei, ik heb die sigaret uitgetrapt...in 1968. Bekijk me zo niet, man. Het resultaat? Het huis staat er nog.... Maar Julien is dood.'

'Hoezo?'

'In '75, auto-ongeval.'

'Het spijt me.'

'Ja. Mij ook, André, mij vooral. Het is mijn schuld. Als ik alles zo had gelaten, zou hij nog leven...Weet je, het ongeval gebeurde toen

hij uit de deur kwam, van het huis dat anders afgebrand zou zijn geweest.'

'Maar dat kon jij toch niet weten?'

'Nee.'

'Enne...zeg, als dat spul van jou werkt, dan kun je toch terug gaan naar 1968 en het huis terug in brand steken... of nog beter, je kunt alles zo laten en naar 1975 gaan en hem van dat ongeluk redden. Niet?'

'Natuurlijk. Er is niets verloren, André, ik maak me ook geen zorgen. Maar voor we verder bomen, zal ik het ding eerst demonstreren, want ik wil zeker zijn dat je me gelooft.'

'Goed,' zei Masson, die brandde van nieuwsgierigheid, 'maar hoe...'

'Momentje. Bekijk het eerst eens.'

'Ik zie niets...'

'Nee, natuurlijk niet. Ik heb het, al zeg ik het zelf, uitstekend gecamoufleerd.'

Chambier stond op en wandelde naar de grote eikenhouten kast in de hoek. 'Dat is het,' zei hij met valse bescheidenheid.

'Oho.' Masson stond op en bekeek de kast achterdochtig.

'Zou je niet zeggen, hé?'

'Nee,' bekende Masson.

Chambier deed de kast open met een ingewikkeld uitziende sleutel. Er zat niets in. Alleen was de gehele binnenkant bezet met fijn geweven koperdraad.

'Voor het krachtveld,' zei Chambier. 'Zal ik je de werking uitleggen?'

'Dat is toch verloren moeite,' zei Masson, 'je weet ...'

'Nja. Enfin. Dat rasterwerk is dus voor het krachtveld dat de tijd buiten houdt. Hier is het controlebord, zie je.'

'Eenvoudig.'

'Is het niet? ' Chambier glom van trots. Hij legde geduldig de werking van het schakelbord uit; de tijdschaal, nauwkeurig tot op twee seconden per eeuw, de hefboom voor vooruit of achteruit. En, neusje van de zalm, een tweede identiek schakelbord binnen in de kast.

'Waarom dat tweede?' vroeg Masson.

“Ook simpel,” verklaarde de professor. “Het bordje van buiten is voor het verplaatsen van voorwerpen in de tijd, voorwerpen alleen. Als je dat bordje gebruikt, blijft de machine hier bij ons, valt niet binnen het krachtveld.”

“Aha.”

“En het bordje van binnen is voor als je zelf gaat reizen. Dan gaat de kast wel mee, om terug te kunnen komen, zie je.”

“Dus dat had je nodig om naar 1968 te gaan?”

“Ja. Je begint het te snappen.”

“Ja...” Masson streek over zijn baard. “Gebruik je veel stroom?”

“Behoorlijk veel, ja.”

“Veronderstel eens dat je naar uh...de 17de eeuw wil gaan. Dan was er nog geen elektriciteit. Hoe ga je dan terugkomen?”

“Goed punt voor jou,” zei Chambier, “en een bank vooruit. Maar ik heb een batterij bij me, die onder alle omstandigheden de nodige stroom levert.”

“Prachtig zeg. Enne ... ben jij verjongd in dat reisje naar 1968?”

“Nee. Hoe ver je ook de toekomst of het verleden ingaat, je blijft dezelfde persoon. Je zit volledig buiten de tijd.”

“Zo... Zeg Chambier, je hebt er precies al behoorlijk gebruik van gemaakt?”

“Mm, kan gaan. Laat eens kijken ...mijn eerste reis was dus naar '68. Dan heb ik goeidag gaan zeggen aan mijn grootvader... dan Lodewijk XIV, dan... laat eens kijken... ah ja, Jeanne d'Arc.”

“Niet te geloven, zeg, niet te geloven.” Eindelijk begon Masson de volle draagwijdte van de uitvinding te verstaan.

“En... de toekomst, Chambier?”

“O, de toekomst... tja. Het schijnt dat onze vriend Nevil Shute gelijk had, weet je nog wel?”²

“O ja?”

“Ja. Geen menselijk leven meer in 2045. Ik heb verder gezocht tot rond 2300, niets.”

.....

2 Nevil Shute (1899-1960) schrijver van de post-apocalyptische roman *On the beach*, verfilmd in 1961 door Stanley Kramer

“Wel, wel. En... de oorzaak?”

“Ik weet het niet. Ik kon niet elke dag stoppen, weet je. Het moet snel in het werk zijn gegaan.”

“Mm. Kernoorlog?”

“Hoogstwaarschijnlijk.” Chambier lachte bemoedigend en klopte Masson op de schouder. “Trek zo geen gezicht, man, het zal niet gebeuren. Tenminste, niet in 2045. Wij zullen dat veranderen.”

“Eh?”

“Straks. Nu ga ik demonstreren.”

Chambier stond op en liep naar zijn werkbank. Hij haalde er een oude grammofoon uit, een museumstuk, die nog werkte met een hoorn en zonder electriciteit.

“Een grammofoon,” zei hij.

“Waar heb je die uitgevist?”

“Op zolder. Nog van '42, stel je voor.”

Chambier nam nog een grammofoonplaat en een klein boekje en kwam toen terug zitten. Hij liet de plaat zien. Een mis van Mozart. Massons verbazing groeide met de minuut.

“Wel,” zei Chambier, “je weet, hier tegenover staat een kapelletje, hé?”

“Ja.”

“En hier heb je een Guide Touristique voor Chalençon. Wil je even luidop lezen wat er over dat kapelletje verteld wordt?”

“Best.” Masson bladerde even, en las: “Mariakapelletje, rue des Peupliers. Opgericht 1562 door Chevalier d'Avragnes, als dank voor de wonderlijke genezing van zijn dochter.”

“Precies. Ben je zeker dat het alles is?”

“Ja,”

“Goed. Dan ga je me nu helpen de tijdmachine naar het kapelletje te brengen.”

“Nu nog?”

“Waarom niet?”

“Nu, mij goed.”

Chambier nam de grammofoon, de plaat en stak alles in de machine. Toen tilden ze beiden de kast op; ze was verrassend licht.

II

“En nu. “ Chambier sprak gedempt. “Kijk nu goed toe. Een mis van Mozart. Ik zet ze op de draaiplaat en ik zet de grammofoon aan.”

De muziek klonk vreemd in het lege kapelletje midden in de nacht en Masson vroeg zich af of hij toch werkelijk niet droomde.

“Zo,” ging Chambier verder. “Nu zet ik de tijdschaal, de buitenste, zie je, want ik wil mijn machine niet meesturen. Ziezo. 1580, 16 juli, 8 uur ’s avonds. Ziezo.” Masson wachtte gespannen af.

“Contact,” zei Chambier en hij haalde een klein hefboom over.

De kast was er nog. Maar de muziek was er niet meer. En ook de grammofoon niet meer. Masson liet zijn mond openvallen.

“En nu,” zei Chambier plechtig, “is het verleden gewijzigd! In 1580 heeft een grammofoon gespeeld.”

“Maar,” zei Masson na een tijdje, “hoe ga jij ooit weten dat de proef gelukt is? Het is immers voorbij...”

“Denk jij dan dat een grammofoon in de 16de eeuw niets is waarover men over gesproken heeft, ... over geschreven moet hebben ...”

“Njaaa,” gaf Masson toe, “maar niemand zal er uit wijs geraakt zijn.”

“Reden te meer,” zei Chambier. “Kom, we brengen het spul terug.”

Er was over gesproken. En er was over geschreven. Masson wreef zich de ogen uit toen hij terug in de kelder zat met de Guide Touristique de Chalençon in de hand. Er stond nog juist hetzelfde, maar er stond nog iets meer. Rond 1580, stond er, zouden, volgens de legende de engelen gezongen hebben... Hun stem kwam uit een grote zwarte doos.

III

Masson was sprakeloos Een tijdmachine... het duizelde even voor zijn ogen. De oude droom van de mens. Een tijdmachine....

Chambier schonkt nog eens bij en zei: “Ik ga het nu kort maken, Masson. Ik heb dit aan jou verteld omdat ik jou nodig heb. Jij bent historicus. Niet dat ik je met de machine ga laten spelen, om geschiedkundige raadsels op te sporen, weet je, maar om uh...enfin, om

een plannetje uit te voeren dat ik je straks zal uitleggen. Je begrijpt wel dat dit toestel gevaarlijk spul is ...”

“Leg eens uit, “ zei Masson.

“Wel, kijk. Zoals ik daarstraks die grammofoon naar het verleden heb gezonden, zo zou ik net zo eenvoudig een plan van de waterstofbom naar Hitler kunnen sturen....” Chambier pauzeerde voor effect.

Het effect bleef niet uit. Masson zette zijn glas neer en keek de professor geschrokken aan. “Hemeltje lief,” zei hij.

‘Ik geef maar een één klein voorbeeldje. Er zijn er ontelbare andere. Je ziet, het is gevaarlijk spul. En ik hoop dat je niemand iets zult vertellen.”

“Om de duivel niet,” zei Masson. “Lieve deugd, nu begrijp ik waarom jij met dat geweer buiten kwam...”

“Ja.”

Er volgde een lange pauze waarin de twee mannen elk met hun eigen gedachten bezig waren. Masson stak een sigaret op en blies peinzend het lucifertje uit.

“Zeg,” zei hij, “je had het daarstraks over een plan, niet?”

“Ja. Kijk Masson, dit toestel is simpel, zeer simpel. Zo simpel dat elke dag iemand het kan uitvinden. Dat kunnen we niet toelaten. Je begrijpt wel waarom, hé? “

“Nja. Men zou kunnen gaan knoeien.”

“En erg knoeien, juist. Daarbij bestaat de kans dat toch iemand te weten komt wat ik hier heb en er ook mee gaat knoeien. Daarom moeten we zo snel mogelijk handelen.”

“Akkoord. Maar wat ga je doen?”

Chambier keek strak voor zich uit. “Napoleon laten winnen in Waterloo, “ zei hij kalm.

IV

Eerst na een volle minuut beseftte Masson de draagwijdte van wat Chambier gezegd had. Masson was geen gelovig man, maar toch.... Er was een zekere heiligschennis te voelen geweest, heel deze waanzinnige avond lang. Iets in hem verzette zich ertegen, zei hem dat het

niet mocht. In werkelijkheid was het iets heel anders. Masson was binnengekomen als een gewone sterveling en nu, nu opeens, zonder overgang, had hij een zwaardere verantwoordelijkheid te dragen dan ooit iemand te dragen had gehad. Het was té veel voor één avond.

“Waarom juist Waterloo?” vroeg hij tenslotte.

“Zal ik je uitleggen,” zei Chambier. “Zoals je weet lag het aan een kleinigheid dat Napoleon daar verloren heeft: we zullen het niet moeilijk hebben die kleinigheid te vinden en die te veranderen. Nu, stel dat Napoleon die slag wint. Dan wint hij daarbij zijn oud prestige terug en er is veel kans dat het keizerrijk blijft voortbestaan. Weet jij wat dat wil zeggen? Dan zal Duitsland Frans grondgebied zijn en het waarschijnlijk ook blijven. En dan... Geen Duitsland, geen oorlog van 1870, geen oorlog van 1914, geen oorlog van 1939.... Eh?”

“Nja.” Masson draaide geïnteresseerd aan zijn snor.

“En daarbij,” ging Chambier geestdriftig verder, “zal de wetenschap mijlen achteruit zijn, want geen oorlogen, geen uitvinders. De uitvinding van de atoombom zal eeuwen achteruit zijn... ze zal misschien nooit ontdekt worden...”

“Het klinkt heel mooi,” zei Masson, “heel mooi. Maar eh...als het eens niet zo is... Als er toch oorlogen zijn, andere oorlogen.... Wie weet wordt de atoombom niet veel vroeger uitgevonden en vinden we geen levende ziel meer als we terugkomen?”

Chambier lachte luchtig. “Weet je wat we dan doen? We gaan terug naar het verleden, we maken terug alles zoals het was en we zoeken een andere oplossing.”

“Je... je spreekt me een beetje te luchtig over al die zaken, Chambier,” zei Masson. Hij was opgestaan en wandelde op en neer. “Daarbij... wat zullen wij zijn in de veranderde tijd... hemeltje lief, veronderstel dat door een of andere stomme kleinigheid een van onze voorouders sterft zonder kinderen te hebben.... dan ... dan zullen we er niet meer zijn ...”

“Jawel,” zei Chambier, “jawel. Ik kan je niet uitleggen waarom om de simpele reden dat ik het zelf niet weet, maar wij zullen leven, en we zullen nog steeds dezelfde zijn. We staan buiten de tijd.”

“Mm.” Masson was niet geheel overtuigd.

Chambier wachtte even en zei toen langs zijn neus weg: “O, André, wat ik wou zeggen ...je vrouw...is die niet omgekomen in de oorlog van ’39?”

Masson stond stil en draaide zich bruusk om. “Oké,” zei hij, “oké, we doen het.”

V

De daaropvolgende dagen verliepen voor Masson als in een droom. Hij werkte koortsachtig aan de opdracht die Chambier hem gegeven had: de kleinigheid vinden waardoor Napoleon de slag van Waterloo verloor... en een plan opstellen om die kleinigheid te verhelpen. Twee dagen na hun eerste gesprek kwamen ze weer samen en maakten een “plan de campagne.”

Masson had een landkaart op grote schaal van de omstreken van Waterloo op de kop getikt en had die op tafel uitgespreid. Chambier keek belangstellend door zijn zware bril.

“Wel,” begon Masson, “laat ik je eerst even het verloop uitleggen. Napoleon komt van hier, zie je. Wellington is daar. De slag verloopt eerst gunstig voor de Fransen, dan beginnen de kansen te keren. Waarom? De anderen krijgen versterking. De Pruisen onder Blücher. Was die versterking niet gekomen...”

“Ja,” zei Chambier nadenkend. “Napoleon dacht eerst dat het zijn troepen waren, is het niet?”

“Precies. Napoleon had zijn troepen gesplitst. Een deel stuurde hij de Pruisen achterna, onder bevel van maarschalk Grouchy. Maarschalk Grouchy was een heel brave vent, maar niet schitterend. Hij hoorde heel goed het geschiet van Waterloo en zijn officieren gingen bijna aan het muiten...maar hij ging door, en weet je waarom? Omdat hij geen schriftelijk bevel had gekregen om naar Waterloo te marcheren. Befehl ist Befehl!”

“En had Napoleon hem geen estafette gestuurd?”

“Ja. Verschillende. Maar geen enkele bereikte Grouchy. En hier zit de knoop. Als Grouchy wel zulk een bevel krijgt, dan is de slag voor de Fransen gewonnen.”

“Zeker?”

“Zeker!”

“Dus, jij wilt zeggen dat we een papiertje schrijven, gericht aan die Grouchy, waarop staat dat hij zich naar Waterloo moet reppen, ondertekend Bonaparte?”

“Precies.”

“Prachtig!” Chambier stond recht en rekte zich uit. “Dan kunnen we aan het werk.”

“Er is nog iets,” zei Masson. “De dag voor Waterloo vindt er een minder belangrijke slag plaats, weet je, hier, in Quatre-Bras. Dat briefje brengen, dat is het werk van één man, hé, de andere zou zich kunnen bezighouden met een werkje in Quatre-Bras.”

“Hebben de Fransen die verloren, die slag?”

“Nnnnee, niet bepaald, maar we kunnen ze toch een handje toesteken. Kijk. De vijand komt van het noorden, volg je? Ze komen voorbij dit prachtig kruispunt. Als een van ons nu eens simpelweg aan dat kruispunt de wegwijzer veranderde ...versta je? Quatre-Bras langs rechts in plaats van naar links.”

“Zou dat veel geven?”

“Nee, misschien een half uur tijdverlies, voor de Engelsen. Maar een half uur tijdverlies betekent veel als je een Napoleon tegenover je hebt. Zie je, de weg langs rechts gaat ook, naar Quatre-Bras, maar die is veel langer.”

“Mij goed,” zei Chambier. “Heel belangrijk is het niet.”

Nog dezelfde avond begonnen ze te werken. Masson keek alles nog eens goed na en schreef alles wat er te doen was netjes op. Chambier laadde zijn “kleerkast” alvast in zijn ruime Citroën-stationwagen.

’s Anderendaags ging Chambier naar het museum en fotografeerde een uniform van estafette, model 1815. Hij ontwikkelde de foto’s zelf en draafde ermee naar zijn kleermaker. Die keek wel even raar op, maar Masson zeurde niet over de prijs en de man beloofde zijn best te doen. Chambier maakte een briefje in het handschrift van Napoleon, gericht aan Grouchy, waarin stond dat deze laatste in vliegende vaart naar Waterloo moest oprukken. Hij voelde zich wel even schuldig toen hij er netjes de handtekening van de keizer op kalkeerde. In de namiddag namen ze beiden het vliegtuig naar Brus-

sel en reden met een taxi naar Waterloo. Ze bekeken het slagveld en vergeleken het landschap met de grote stafkaart van Masson.

Ze reden naar het fameuze kruispunt waar ze Wellington de verkeerde weg op gingen sturen, ze bestudeerden de plaats waar ze maarschalk Grouchy zouden vinden om hem het briefje te geven. Het onnozele briefje dat zou beslissen over het lot van de mensheid...

....Chambier zou voor de wegwijzer zorgen. Masson voor het briefje, dat was overeengekomen. Vol hoop en geestdriftig als schooljongens vlogen ze terug naar huis. D-dag werd bepaald op over twee dagen, het uur H: 14 uur. Van die twee dagen zou Chambier profiteren om Pernod te drinken. Er was immers veel kans dat in de veranderde wereld geen Pernod meer te krijgen zou zijn.... Masson ging grammofoonplaten beluisteren en naar de bioscoop. Voor het laatst...

Chambier rookte een dikke sigaar en keek naar Suzy. Wat zou er van haar worden in de nieuwe wereld... Zou ze zelfs wel bestaan? Misschien zou ze wel met een ander getrouwd zijn, bedacht Chambier plots, als wij terugkomen. Misschien? Zo goed als zeker... Ze meenemen... Nee, dat ging niet. Ze zou niet tegen de schok kunnen. Tijdreizen was lang niet gezellig, de schok was geweldig groot, ... nee, er was geen sprake van.

Masson beluisterde Beethoven en genoot. Hij dacht ook aan zijn vrouw, zijn kleine Marie...Zijn gezicht betrok toen hij weer de puinhoop van zijn huis voor zich zag in '45....

Over twee dagen zou hij haar terugzien. Hij kon het niet geloven, hij kon het niet geloven.

Twee dagen later reden ze beiden weg. In Parijs stopten ze om te ontbijten en Chambier kocht twee automatische pistolen met demper. Je kon nooit weten. Ze waren nu twee heel belangrijke mensen, er mocht niets aan het toeval overgelaten worden....

Om 14 uur stipt stopte de auto aan het kruispunt te Mont-Saint-Jean... het fameuze kruispunt. Ze laadden de machine uit en stelden ze op naast de weg. Ze controleerden snel of ze niets vergeten hadden, briefje, uniform, pistolen, kaart, geld en ze kropen in de machine. Chambier wierp een laatste blik op zijn wagen die daar eenzaam langs de weg stond. Als ze terugkwamen, zou er van auto’s misschien

geen sprake meer zijn. ... Chambier zuchtte en trok de deur toe. Hij zette kalm de tijdschaal en haalde de hefboom over...

VI

De schok was vreselijk. Chambier vocht om het bewustzijn niet te verliezen en bekeek angstig het wezenloze gezicht van zijn vriend, dat er akelig uitzag in het licht van het kleine rode lampje. Wat zo akelig was, was de volledige afwezigheid van tijd, een niet te beschrijven gevoel. Afwezigheid van gewicht is erg, afwezigheid van tijd is duizendmaal erger. Het duurde en het duurde niet...

Het was voorbij. Chambier schakelde de stroom uit en haalde diep adem. Masson kwam langzaam bij. Ze waren er... 1815!

Morgen zou de slag van Waterloo plaatsvinden...

"Lieve deugd," zei Masson moeilijk, "je had me wel kunnen verwittigen..."

"Huh." Chambier lachte en deed de deur open. Buiten was het nacht. Een stormachtige, vieze en pikdonkere nacht. De wind ruiste in de bomen en in de lucht konden ze de wolken snel zien voorbijjagen. In de verte blafte een hond. Chambier huiverde en stapte buiten. "Komaan," zei hij, "aan het werk. Over een half uurtje wordt het licht en dan moet de machine onvindbaar zijn."

Masson kwam nu ook buiten en keek ongelovig naar het weer in 1815.

"Zie je die hooimijt daar?" vroeg hij.

"Ja. Lijkt me een geschikte plaats. In zulk weer gaat men toch niet hooien. Pak op."

Ze namen de tijdmachine op en brachten ze naar de hooimijt. Vijf minuten later was de machine onvindbaar gecamoufleerd. Masson trok zijn estafette-pak aan en Chambier ging er op uit om een paard te kopen voor zijn vriend. Het begon te dagen toen hij terugkwam met een prachtige zwarte hengst.

"Nogal duur," zei hij, "maar dat moeten we maar over hebben voor de goede zaak."

Masson bekeek het dier even en zei: "Nog een geluk dat ik in mijn jonge jaren een beetje paard heb leren rijden."

"Tja. Hebben we nog iets te doen?"

"Ik geloof het niet. Straks doe ik mijn werk met de Engelsen en morgen moet jij naar Grouchy toe. We zouden misschien een beetje kunnen slapen?"

"Mij goed. Sigaret?"

"Dank je." Masson stak de sigaret op en nestelde zich diep in het stro."

VII

Chambier zat aan de kant van de weg en rookte zenuwachtig zijn pijp. Hij was gekleed in een eenvoudig Brabants boerenplunje. Masson was al een heel tijdje geleden weggereden op zoek naar Grouchy. Hij had weliswaar tijd tot morgen, maar hij was niet te houden geweest. Chambier glimlachte Masson was net een knaap, een en al enthousiasme.

Een goede honderd meter verder lag het kruispunt. Er stond een eenvoudige wegwijzer, niet te diep in de grond gewerkt. Die zou geen moeilijkheden vergen. Erger was het feit dat er enkele huisjes stonden aan het kruispunt, en dat er mensen voorbijkwamen. Niet veel, maar toch. Hij zou maar op het allerlaatste ogenblik kunnen handelen, en dan moest hij nog oppassen, want de bewoners zouden zeker naar buiten komen als de Engelsen in aantocht waren. En daarbij, de Engelsen zouden zeker een landkaart bij zich hebben. Ze zouden halt houden en twijfelen, ze zouden een inwoner aanspreken en hem de weg vragen. En die inwoner moest hij, Chambier, zijn. Nee, gemakkelijk was het niet...

Plots stond hij recht en luisterde scherp toe. In de verte, heel vaag, was hoeftgetrappel te horen. Nu! Chambier stapte op het kruispunt toe en vloekte binnensmonds. Een oud boertje met een zware mand op zijn rug kwam op het kruispunt af! Chambier rekende snel. Twee minuten zou het boertje zekere nodig hebben om voorbij te sukkelen. Twee minuten en dat was te veel. Was Masson nu verdorie maar hier.... Die zou het boertje voor één kostbare minuut aan de praat hebben kunnen houden... Het hoeftgetrappel werd luider en nu kon men ook in de verte de wapenrusting van de Engelsen zien blin-

ken. Elk ogenblik kon het dorpje ontwaken en dan zouden de stoepen vol nieuwsgierigen staan. Het was nu of nooit. Chambier dwong zich kalm op de wegwijzer toe te stappen. Hij gaf één korte snok en het was gedaan. Quatre-Bras langs rechts, heren... Chambier talmde niet, maar stapte snel door. Twintig meter verder zette hij zich op de berm en stak zijn uitgedoofde pijp weer aan. Het boertje kwam voorbij. Chambier zei vriendelijk goeiedag en het ventje knikte terug. Chambier beet nerveus op zijn pijp en keek hem na. Hij ging de wegwijzer voorbij en keek zelfs niet op. Chambier zuchtte opgelucht en wachtte af. De Engelsen waren nu duidelijk te zien en kwamen snel nader. Een kleine jongen liep een deur uit, keek de weg op en rende opgewonden terug naar binnen. Toen gebeurde het. Van tussen twee huizen uit rende een man. Zonder te vertragen keek hij snel naar de naderende troepen en toen naar de wegwijzer.

Chambier sprong recht en trop zijn pistool. De man aan de paal had hem gezien en keek hem verbijsterd aan. "Blijf daar af," snauwde Chambier. De man stond als verlamd en zei één woord: "Chambier..." Hij nam de paal vast. Een halve seconde stond Chambier besluiteloos. Dat gezicht...het kwam hem zo bekend voor! En dan ...die vent kende zijn naam! Een halve seconde maar, toen schoot hij de vent snel en nauwkeurig twee keer tussen de ogen. Hij viel langzaam tegen de paal en nog voor hij tegen de grond lag, was Chambier al bij hem en duwde hem het kreupelhout naast de weg in. Juist op tijd, want de eerste kijklustigen verschenen al voor hun vensters en op de stoepen.

Chambier keek nerveus rond en zegende het feit dat er een demper op zijn pistool stond. Niemand had klaarblijkelijk iets gezien noch gehoord. De mensen babbelden, opgewonden en gesticuleerden, maar niemand keek naar hem. Chambier schudde de afschuw over hetgeen hij gedaan had, van zich af en zette zich terug aan de kant van de weg. Dat gezicht.... Hij zou kunnen zweren dat hij de vent kende. Maar wie.... Er moest iets verkeerd gegaan zijn. Iemand had de tijdmachine ook uitgevonden en kwam hem nu verhinderen zijn plan uit te voeren. Wie... Och. In elk geval was het hem mislukt, de kerel lag dood langs de weg. Toen kreeg Chambier zijn tweede schok. Die vent... ja, die had precies dezelfde kleren aan als hij!

Het duizelde hem even voor de ogen. Toeval? Hm...

Plots speet hem hem dat hij de vent tussen de ogen geschoten had. Van het gezicht bleef niet veel meer over ... Enfin.

Chambier keek naar de naderende Engelsen die nu nog maar honderd meter ver waren. De mensen juichten en Chambier bedacht grimmig dat Napoleon niet erg populair scheen in deze gewesten. Aan het hoofd reed Wellington zelf. Chambier herkende hem dadelijk. Toen zonk zijn hart in zijn schoenen, want onmiddellijk na hem kwam een stafofficier met een kaart in zijn handen.

Wellington stak zijn hand in de hoogte. Bevelen werden gesnauwd en de troep hield halt. Chambier bekeek de vermoeide, smerige gezichten, gezichten van mensen die straks gingen sterven door zijn toedoen... Hij zette de gedachte onmiddellijk van zich af en bekeek Wellington. De stafofficiere wees iets op zijn kaart en keek naar de wegwijzer. Wellington sprak zacht tegen hem en keerde zich toen naar Chambier. Het is gelukt, jubelde Chambier.

"Hé, vriend," zei Wellington in goed Frans, "hoe geraken wij in Quatre-Bras?"

Chambier stond eerbiedig recht en antwoordde in het Engels. Hij mocht niet riskeren dat een van de omstaanders hem betraptte. "Langs rechts, monseigneur." Chambier zette een erg trots gezicht en Wellington glimlachte goedkeurend.

"Deze officier hier zegt dat het langs links is," zei Wellington, "maar eh...ik zie daar die wegwijzer."

Chambier glimlachte begrijpend en knikte. "Langs links gaat ook, maar de weg is opgebroken."

"Ah, zo". Wellington keerde zich naar de officier met de kaart en sprak er enkele woorden tegen. De officier knikte.

"Dank je wel, vriend," zei Wellington en zette zijn paard aan. Weer klonken bevelen en de troep zette zich met tegenzin in beweging. Ze gingen langs rechts! Chambier moest zich inhouden om niet te dansen van pret. Toen de laatste soldaten achter de bocht verdwenen waren, was hij de dode in het kreupelhout volledig vergeten. Hij ging de enige herberg van het dorpje binnen en bestelde een kruik bier.

VIII

Masson reed snel. Hij moest er immers vermoeid uitzien, want hij werd verondersteld van Waterloo te komen. Daarbij, zonder gevaar was het niet, hij was in Frans uniform en hij hoopte grondig dat hij geen Engelse patrouille zou tegenkomen.

Toen hoorde hij de eerste kanonschoten uit het westen. Ze zijn bezig, dacht hij nerveus, zij zijn bezig en nu hangt alles van mij af. De tijdmachine was vergeten. Masson was een Franse estafette die de redding van zijn keizer in zijn zak droeg. Hij gaf zijn paard de sporen en deed er nog een schepje op.

Hij vond Grouchy in volle bespreking met zijn officieren in een hoeve. Voor de ingang stonden lagere officieren met gespannen gezichten te praten. Masson sprong van zijn paard en smiet de deur open. Het gesprek binnen was hevig, verhit. Grouchy stond achter een grote lange tafel en zag bleek. Niemand zag de boodschapper binnenkomen. Zonder plichtplegingen baande Masson zich een weg door de officieren en gaf zwijgend het briefje aan de maarschalk. Het gesprek verstomde en iedereen keek naar Grouchy. Toen gaf hij het briefje rond. Een minuut later klonk een luid hoerageroep. Grouchy was zichtbaar opgelucht en gaf enkele korte bevelen. De officieren stormden naar buiten en riepen hun troepen al van ver het goede nieuws. De trommels begonnen te roffelen.

Masson stond nog altijd in de hoeve met Grouchy. De maarschalk streek zich over het voorhoofd en zei vermoeid: “Je bent van God gezonden, bode.”

Masson glimlachte zelfvoldaan. “Ik heb mijn best gedaan, meneer de maarschalk.”

“Ja. Hoe heet je?”

“Masson, meneer de maarschalk.”

“Goed werk, Masson. Welk regiment?”

Masson verschoot van kleur. Welk regiment Gelukkig ging de maarschalk er niet verder op in. Zonder een antwoord af te wachten, ging hij verder, opeens weer militair.

“Het komt er niet op aan. We zullen elke man nodig hebben. Meld

je bij luitenant de Tannières en zie dat je daar een geweer krijgt.”

“Tot uw orders”, zei Masson, klapte zijn hielen tegen elkaar en groette op de manier van 1980. Toen beseftte hij zijn flater maar de maarschalk stond al over zijn kaart gebogen en had niets gezien. Masson ging naar buiten. Het was gelukt, lieve hemel, het was gelukt! Grouchy marcheerde naar Waterloo. Masson keek naar de droevige zon die even door de wolken piepte en glimlachte. Drie uur later sneuvelde soldaat Masson te Waterloo.

IX

Chambier zat in de herberg en wachtte. Masson was al twee uur over tijd en Chambier maakte zich zorgen. Er moest iets gebeurd zijn. Onwillekeurig dacht hij aan die vent die hem aan het kruispunt had willen dwarsbomen, die vent met dezelfde kleren aan als hijzelf. Mischien had Masson ook moeilijkheden gehad van dezelfde aard. Iemand... Chambier nam plots een besluit en stond recht. Hij betaalde de waard en ging naar buiten. Het was behoorlijk donker en de weg was smerig. Vastberaden stapte hij door. Het slagveld was spookachtig. Lijken zover het oog reikte, en hier en daar de dwaallichtjes van de brancardiers die naar gewonden zochten. Chambier stapte op een van de lichtjes toe. De mannen zagen er vermoeid uit. Ze hielden even met hun werk op en bekeken Chambier lusteloos.

“Ik...eh...zou mee met u rond willen gaan, “ zei hij, “ziet u, mijn, mijn broer...”

“Mij goed,” zei een van de mannen, “welk regiment? “

“Ik weet het niet, hij was estafette.”

“Dat zal niet zo eenvoudig zijn. Ga maar mee.”

Het was vijf uur 's morgens toen ze Masson vonden. Zijn gezicht stond gelukkig; zijn borst vertoonde een grote gapende wonde en in zijn hand lag nog het automatische.45 pistool.

Chambier knielde bij hem neer en nam voorzichtig het pistool uit de dode hand. Een minuut bleef hij zo zitten. Toen stond hij op en wandelde lusteloos weg door de grauwe morgen, in de richting van Mont-Saint-Jean.

X

Het was een mislukking. Chambier beseftte dat onmiddellijk toen hij uit het raampje van de diligence keek die hem naar Parijs voerde. 1980, gewijzigd door meneer Chambier. De miserie lag op straat, de miserie stond naast de weg in de armzalige krotten waarin de overbevolkte wereld leefde. Geen oorlogen, geen uitvindingen....Tja.

En daarbij kwam nog dat Masson dood was. Chambier lachte grimmig en schold zichzelf uit. Hij had een lang gesprek gehad met een van zijn reisgenoten. Geen oorlogen...sinds de dood van Napoleon in 1842 was de geschiedenis een wirwar van kleine, bloedige, slordige burgeroorlogen. In 1950, vernam hij nog, had een staat, Spanje, van de wanorde gebruik gemaakt, om heel Europa, dat blij was dat eindelijk een schijn van orde terugkeerde, bijna zonder slag of stoot te veroveren. En nu....stond één blok tegenover een ander zoals het altijd was geweest voor de verandering. Ze hadden geen vliegtuigen en geen kernwapens, maar die zouden er komen. Er was al sprake van dat in Amerika iemand een tuig had uitgevonden dat kon vliegen.... Na het vliegtuig zou de rest ook wel volgen. De wereld van 1980 was even overbevolkt als die welke hij verlaten had, en beschikte niet over dezelfde middelen. Honger en miserie overal. Een miserie die het werk was van een zekere Chambier ...

Zijn besluit was al voorgenomen. Hij zou teruggaan en de zaken terug op hun pootjes zetten. En dan zouden ze het anders aan boord leggen. Dit was geen werk voor een of twee man, dit was een werk voor een leger geleerden. Zaak was geheel verkeerd aangepakt van in het begin. Chambier besloot zich te haasten, want elke minuut die hij talmde, leden en stierven mensen door zijn schuld. Het verleden moest zo snel mogelijk hersteld worden, maar eerst wilde hij documenten, bewijzen, en bovenal een uitgebreid geschiedenisboek.

Parijs was een droevig zicht voor iemand die de lichtstad in 1980 had gekend. Het was nu ook het Parijs van 1980, maar lichtstad...? De straten waren slecht geplaveid, de huizen oud en armzalig, de winkels schaars. Geen luxe-artikelen. Parijs...

Chambier liet zich naar de burgerlijke stand rijden en stapte uit. Toen bedacht hij dat hij geen geld bezat dat zou aangenomen wor-

den. Hij dacht even na, vroeg de koetsier te wachten en stapte een makelaarswinkel binnen. De ogen van de makelaar werden groot toen Chambier hem zijn uurwerk voorlegde. Het was duidelijk dat de man voor het eerst in zijn leven een secondenwijzer zag. Chambier ging buiten met zijn zakken vol peseta's. Nooit had hij durven dromen peseta's te zien gebruiken in Parijs.

Hij betaalde de koetsier alvast, vroeg hem nog te wachten en ging het bureel van de burgerlijke stand binnen. Het was op de middag en er was niet veel volk. Eerst vroeg hij naar de vrouw van Masson, Marie. Marie was gestorven in 1939, heel jong nog, aan longontsteking.... Chambier slikte even en vroeg toen naar Suzy. Het speet de beambte heel erg, maar er was geen Suzy Delmarre bekend. Chambier dacht snel na en vroeg naar Hector Delmarre, Suzy's vader. De beambte zocht weer in zijn fiches, vond niets in Parijs en verdween naar achter. Een minuut later kwam hij terug. Hector Delmarre, jaze-ker, die leefde nog, in een van de buitenwijken, was nu 57 jaar oud en invalide. Of hij kinderen had? Nee, hij was vrijgezel. Het duizelde Chambier even voor de ogen en de beambte vroeg bezorgd of hij zich wel goed voelde. Chambier stak een sigaret op en wandelde wezenloos naar buiten.

Ook dat nog... Geen Suzy....Geen Marie Masson...Wat een hopeloze, hopeloze mislukking. Chambier besloot een stukje te gaan eten. Het smaakte hem niet. Daarna wandelde hij een boekhandel binnen en kocht een duur en uitgebreid geschiedenisboek. Dat was het laatste dat hij te doen had in deze verknoeide wereld. Hij zocht de koets terug op, schudde de koetsier wakker.

XI

Chambier liet de koets stoppen een goede kilometer van Mont-Saint-Jean en liet de koetsier hem helpen de machine een eindje de weg af te slepen. De koetsier liet duidelijk blijken dat hij Chambier voor getikt hield, maar een vette fooi doet veel. Toen de koets de bocht om was, verkleetde Chambier zich snel, sloot de machine, zette haastig de tijdschaal en gaf contact. Weer die brutale schok En hij was weer in 1815. Het was of hij er niet weg was geweest. Ginds ver

zag hij de enkele huisjes staan. Daar moest hij naar toe, daar moest hij zijn eerste flater goedmaken, de wegwijzer terug goedzetten. En daarna Masson achterna. Plots stond hij stil en luisterde. Onmiskenbaar, in de verte hoorde hij hoefgetrappel. Wellington! Wie zou het anders kunnen zijn? Het was laat. Chambier zette het op een lopen. Naar de baan ging hij niet, dwars door de velden liep hij de kilometer die hem van het kruispunt scheidde. Hijgend kwam hij tussen twee huisjes uit en stopte in het midden van de weg. Ginds ver kon hij al duidelijk de uniformen van de Engelsen onderscheiden. Hij keek naar de wegwijzer, die de verkeerde weg aanduidde. Vastberaden stapte hij er op af en hield verrast stil op twee passen er vandaan. Een harde stem hamerde hem toe. "Blijf daar af!" Hij draaide zich met een ruk om en keek in de loop van een automatisch pistool. In een flits begreep hij alles De man die dezelfde kleren droeg. Hij keek omhoog naar het gezicht van de man met de revolver en de spanning week uit zijn lichaam. "Chambier, " zei hij zacht. Er gingen vijf seconden voorbij en de man met de revolver bewoog zich niet. Toen deed Chambier één grote stommititeit. Hij sprong op de paal toe en rukte er aan. Even voelde hij een onmenselijke klap in het aangezicht toen de kogel hem tussen de ogen in de kop sloeg, de tweede kogel voelde hij al niet meer.

Chambier keek nerveus rond en zegende het feit dat er een demper op zijn pistool stond. Niemand had klaarblijkelijk iets gezien. De mensen babbelden opgewonden en gesticuleerden, maar niemand keek naar hem. Chambier schudde de afschuw over hetgeen hij gedaan had van zich af en zette zich terug aan de kant van de weg. Dat gezicht... hij zou kunnen zweren dat hij de man kende. Maar wie... Er moest iets verkeerd gegaan zijn. Iemand had de tijdmachine ook uitgevonden en kwam hem nu verhinderen zijn plan uit te voeren. Wie.... Och. In elk geval was het hem mislukt, de kerel lag dood langs de weg. Toen kreeg Chambier een tweede schok. Die vent....ja, die had precies dezelfde kleren als hij! Het duizelde hem even voor de ogen. Toeval?

Hm....Plots speet hem hem dat hij de vent tussen de ogen gescho-

ten had. Van het gezicht bleef niet veel meer over.... Enfin, Chambier keek naar de naderende Engelsen die nu nog maar honderd meter ver waren. De mensen juichten en Chambier bedacht dat Napoleon niet erg populair scheen in deze gewesten.

Aan het hoofd reed Wellington zelf. Chambier herkende hem onmiddellijk. Toen zonk zijn hart in zijn schoenen, want onmiddellijk na hem kwam een stafofficier met een kaart in zijn handen.

Wellington stak zijn hand in de hoogte. Bevelen werden gesnauwd en de troep hield halt. Chambier bekeek de vermoeide, smerige gezichten van mensen die straks gingen sterven door zijn toedoen... Hij zette de gedachte onmiddellijk van zich af en bekeek Wellington. De stafofficier wees iets op zijn kaart en keek naar de wegwijzer. Wellington sprak zacht tegen hem en keerde zich toen naar Chambier. Het is gelukt, jubelde Chambier.

"Hé, vriend," zei Wellington in goed Frans, hoe geraken wij in Quatre-Bras?"

Chambier stond eerbiedig op en antwoordde in het Engels. Hij mocht niet riskeren dat een van de omstaanders hem betrapte.

"Langs rechts, monseigneur." Chambier zette een trots gezicht en Wellington glimlachte goedkeurend.

"Deze officier zegt dat het langs links is, " zei Wellington, "maar eh... ik zie daar die wegwijzer."

Chambier glimlachte begripend en knikte. "Langs links gaat ook, maar de weg is opgebroken. "

"Ah zo." Wellington keerde zich naar de officier met de kaart en sprak er enkele woorden tegen. De officier knikte.

"Dank je wel, vriend, " zei Wellington, en zette zijn paard aan. Weer klonken bevelen en de troep zette zich met tegenzin in beweging. Ze gingen langs rechts! Chambier moest zich inhouden om niet te dansen van pret. Toen de laatste soldaten achter de bocht verdwenen waren, was hij de dode in het kreupelhout volledig vergeten. Hij ging de enige herberg van het dorpje binnen en bestelde een kruik bier.

© Erven Paul Van Herck